

HEYDƏR ƏLİYEV SİYASƏTİNDƏ MİLLİ DÖVLƏTÇİLİK

Cəmil QULİYEV,

Lənkəran Dövlət Universiteti nəzdində
Sosial və Aqrar-Texnoloji Kollecdə müəllim, t.ü.f.d.,
qcamil@mail.ru

Xülasə. Məqalədə Ulu Öndərimizin, dünyanın ən böyük azərbaycanlısının dediyi “Mən həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam” sözləri xatırlanaraq qeyd olunur ki, o, Azərbaycan və azərbaycançılıq ifadələrinə yeni məzmun, yeni çalarlar vermişdir. Müəllif vurğulayır ki, bir azərbaycanlı kimi məhz milli birliyimizi qorumaqla, müqəddəs azərbaycançılıq ideologiyası ətrafında birləşməklə Ümummilli Liderimiz, xalqımızın milli iftixarı, böyük öndərimiz Heydər Əliyevin əmanəti olan demokratik, suveren Azərbaycan dövlətini Müzəffər Ali Baş Komandan, Cənab Prezident İlham Əliyevin ətrafında sıx birləşərək yaşada, onu özümüzdən sonra gələcək nəsillərə mükəmməl, inkişaf etmiş, möhkəmlənmiş, qüdrətli bir dövlət kimi ötürə bilərik.

AÇAR SÖZLƏR: Heydər Əliyev, şəxsiyyət, lider, dövlətçilik, azərbaycançılıq.

Джамил Кулиев

НАЦИОНАЛЬНАЯ ГОСУДАРСТВЕННОСТЬ В ПОЛИТИКЕ ГЕЙДАРА АЛИЕВА

Резюме. В статье упоминаются слова нашего великого лидера, величайшего азербайджанца мира: «Я всегда гордился, сегодня я горжусь тем, что я азербайджанец», придавая новое содержание и новые оттенки Азербайджану и выражениям азербайджанства. Автор подчеркивает, что, как азербайджанцы, защищая свое национальное единство, объединяясь вокруг священной идеологии азербайджанства, мы можем сохранить демократическое, суверенное Азербайджанское государство, вверенное нам нашим национальным лидером, национальная гордость нашего народа, наш великий лидер Гейдар Алиев, тесно объединившись вокруг Победоносного Главнокомандующего господина Президента Ильхама Алиева, и мы можем передать его будущим поколениям как совершенное, развитое, окрепшее и мощное государство.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: Гейдар Алиев, личность, лидер, государственность, азербайджанство.

Jamil Guliyev

NATIONAL STATEHOOD IN HEYDAR ALIYEV'S POLITICS

Summary. *The article mentions the words of our great leader, the greatest Azerbaijani of the world, «I have always been proud, today I am proud that I am an Azerbaijani», that gave new content and new shades to Azerbaijan and expressions of Azerbaijanism. The author notes that as an Azerbaijani, by protecting our national unity, by uniting around the sacred ideology of Azerbaijanism, we will keep the democratic, sovereign state of Azerbaijan, entrusted to us by our national leader; the national pride of our people, our great leader, Heydar Aliyev, closely united around the Victorious Commander-in-Chief, Mr. President Ilham Aliyev, and we can pass it on to future generations as a perfect, developed, strengthened and powerful state.*

KEYWORDS: *Heydar Aliyev, personality, leader, statehood, Azerbaijanism.*

“Müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsas ideyası azərbaycançılıqdır!” H.Əliyev

Çoxəsrlik dövlətçilik tarixinə malik olan Azərbaycan xalqı hər zaman özünün parlaq dühaları, mütəfəkkirləri, dövlət xadimləri ilə haqlı olaraq fəxr edir. Zamanın mürəkkəb tarixi-siyasi sınaqlarından öz fitri istedadı, siyasi fəhmi və dəmir iradəsi ilə uğurla çıxaraq xalqını müstəqilliyə qovuşdurmuş Heydər Əliyev məhz belə qüdrətli şəxsiyyətlərdəndir. Azərbaycan xalqı yeni əsrə və yeni minilliyə dahi Heydər Əliyev zəkasının işığında qədəm qoymuşdur. Bu il anadan olmasının 100 illiyini genişmiqyaslı şəkildə qeyd etdiyimiz Ulu Öndər Heydər Əliyevin xalqımız və dövlətimiz qarşısında xidmətləri misilsizdir. Xalqımızın çağdaş tarixində yaddaqalan, milli dövlətçilik və siyasi tariximizə şanlı səhifələr kimi yazılan 14 iyul 1969-cu il, 21 noyabr 1992-ci il, 15 iyun 1993-cü il tarixlərini yada salmaq yerinə düşərdi. Birinci tarix doğma Azərbaycanımıza rəhbərlik edən, dahi şəxsiyyət, fenomenal dövlət adamı, müdrik siyasətçi, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin Azərbaycanda hakimiyyətə gəldiyi gündür. İkincisi müstəqil Azərbaycan dövlətini parçalanmaqdan, siyasi səhnədən çəkilmək, müstəqilliyini itirmək təhlükəsindən xilas etmiş, dövlət müstəqilliyinin əbədiliyini, sarsılmazlığını, dönməzliyini təmin etməyi özünün ən ali məqsədi elan etmiş möhtərəm Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə Yeni Azərbaycan Partiyasının yarandığı gündür. Nəhayət, üçüncüsü - xalqın təkidlə tələbi ilə Azərbaycanda yenidən hakimiyyətə gələn xalqımızın qeyrətli oğlu, alovlu vətənpərvər, böyük öndər Heydər Əliyevin xilaskar missiyalı, milli qurtuluş amallı qayıdışının, müstəqil Azərbaycan dövlətinin, milli dövlətçiliyin aydın sabahına təminat verdiyi Milli Qurtuluş günü kimi çağdaş milli tariximizə qızıl hərfələrlə yazılıb. Bu dövrdə Azərbaycan müstəqilliyini itirmək təhlükəsi, ölkəmiz parçalanmaq qorxusu ilə, millətimiz vətəndaş müharibəsi ilə üzlaşmış, vətənimiz “olum, ya ölüm” dilemması qarşısında qalmışdı.

Müasir müstəqil Azərbaycan dövləti hazırki inkişaf mərhələsinə asan yolla çatmayıb. Tarixin müxtəlif dövrlərində ayrı-ayrı problemlər və situasiyalarla qarşılaşan Azərbaycan xalqı əzmkarlıq və birlik nümayiş etdirərək dövlətçilik ənənələrimizin əbədiliyini, müstəqil Azərbaycanın tərəqqisini təmin

etmişdir. Şübhəsiz, bütün bu tarixi və misilsiz nailiyyətlərin əldə edilməsində lider faktoru əvəzolunmaz rol oynamışdır. Tarix şəxsiyyətlər yetişdirir. Şəxsiyyətlər də tarix yaradır. Dühalar isə doğulur. Onların missiyaları xilaskarlıq olur – tarixin, dövlətin və millətin xilaskarlıq missiyası. Ümummillə Liderimiz müstəqil və sabit inkişaf edən müasir Azərbaycan dövlətini yaratmaqla yanaşı, xalqımız, dövlətimiz qarşısında daha bir əvəzsiz xidmət göstərmiş - milli dövlətçilik məktəbi formalaşdıraraq xalqımızın gələcək inkişafını təmin edəcək layiqli siyasi varis yetişdirib. Azərbaycan xalqının dəyərli oğlu, böyük şəxsiyyət, əbədiyaşar lider haqqında danışmaq bir azərbaycanlı kimi həm şərəfdir, həm də çətindir. Yeni sözün çəkisi Heydər Əliyev dühasına, böyüklüyünə və şəxsiyyətinə uyğun gəlməlidir. Nəzərə alsaq ki, o, bu xalqın əziz övladı, rəhbəri, dövlətimizin qurucusu olmaqla yanaşı, hər bir azərbaycanlının havadarı, Azərbaycan kəlməsinin ən böyük təbliğatçısı idi. O, xalq sevgisi ilə yaşayan, böyük olduğu qədər də sadə bir insan idi. Heydər Əliyev həyatının bütün mərhələlərində dünyagörüşünü genişləndirmiş, təfəkkür tərzini dərinləşdirmiş, iş təcrübəsini püxtələşdirmiş, yaddaşını cilalamış və həyatının yeni mərhələsində özünü uçuş platformasında möhkəm dayanmaq üçün hazırlamışdır.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti 1918-ci ildə Şərqi ilk demokratik dövlətini qursa da, I Dünya müharibəsi, Rusiyada baş verən inqilab, Cənubi Qafqaz, xüsusilə, Azərbaycan və onun nefti uğrunda gedən mübarizələr AXC-nin möhkəmlənməsinə imkan verməmişdir. Bu dövlətin yenidən bərpası üçün biz 70 il gözləməli olduq. Nəhayət, Azərbaycan xalqı iradəsinin hökmü ilə ötən əsrin 90-cı illərində dövlət müstəqilliyini bərpa etdi. Azərbaycanın tarixində yeni bir mərhələ başladı. Xalqımızın həyatında mühüm əhəmiyyət kəsb edən bu hadisə tariximizin ən şərəfli dövrünə çevrildi. Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin qüdrətilə dövlət müstəqilliyimiz möhkəmləndi. Milli dövlətçilik tariximizdə xüsusi əhəmiyyətə malik olan 1991-ci ildə qazanılmış suverenliyə yaşam və əbədilik haqqı məhz 1993-cü ildə verildi. Buna görə də hər iki tarix bizim üçün əhəmiyyətlidir.

Ulu Öndər hələ sovet Azərbaycanının rəhbəri olduğu vaxtlarda respublikamızda milli şüurun inkişafına, xalqımızın tarixi adət-ənənələrinə və milli-mənəvi dəyərlərinin qorunmasına xüsusi diqqət yetirmişdir. Heydər Əliyevin 1969-cu ildə hakimiyyətə gəlişi Azərbaycanda milli özünüdərk prosesinə təkan verdi. Respublikanın vətənpərvər rəhbəri hər bir addımı ilə Azərbaycan cəmiyyətinə əsl nümunə göstərir, rəsmi tədbirlərdə öz doğma ana dilində çıxış edirdi. Bu həmin dövrlərdə xalqın tarixi köklərinə qayıdışı və milli-mənəvi dəyərlərinə bağlılığını rəsmi səviyyədə nümayiş etdirən, milli şüurun oyanışına ciddi təsir edən hadisə kimi qarşılanmışdı. Ümummillə Liderimiz ölkənin ictimai-siyasi həyatında və dövlət idarəetmə strukturunda azərbaycanlı gənclərin fəal iştirakına şərait yaratmağa çalışmış, bu istiqamətdə böyük əhəmiyyət kəsb edən tədbirlər həyata keçirmişdir. Böyük rəhbərin şəxsi təşəbbüsü ilə respublikamızdan minlərlə gənc Sovet İttifaqının ən nüfuzlu ali təhsil ocaqlarında təhsil almaq imkanı əldə etmişdir. Bu proses 1969-cu ildən 80-ci illərin sonuna qədər davam etmişdir. Həmin dövrdə Ulu Öndərin uzaqgörən siyasətilə gələcəyin, bugünkü dövrümüzün, müstəqil Azərbaycan Respublikasının iqtisadi və siyasi inkişafında müstəsna rol oynayan mükəmməl milli kadr potensialı formalaşmışdır. Azərbaycanlı gənclərin yüksək ixtisaslı kadrlar kimi yetişdirilməsi prosesi respublikamızın iqtisadi potensialının artırılmasına xidmət edir, xalqımızın ittifaq, həm də dünya miqyasında böyük nailiyyətlər

əldə etməsinə zəmin hazırlayırdı. Sovet totalitar rejiminin ağır şərtləri altında yaşadığımız həmin dövrdə Heydər Əliyev xalqımızın milli mənlük uğrunda mübarizə aparan ziyalılarından, dissidentlikdən xilas etmişdir.

O, xalqın rifahını yaxşılaşdırmaq məqsədilə respublikanın iqtisadiyyatını inkişaf etdirmək, yeni ictimai-siyasi quruluş əsasında yaranan, lakin dərin iqtisadi böhran içində çırpınan, ədalətsiz müharibə məngənəsində sıxılan və dünyada təklənən bir dövlətə, hərc-mərclik dünyasında qanına qəltan olan bir ölkəyə - Azərbaycan Respublikasına başçılıq etmək, onu parçalanmadan qoruyaraq ayağa qaldırmaq üçün vəziyyətdən çıxış yolları axtarır, yeni fikirlər irəli sürür və bütün məqamlarda xalqa arxalanırdı. Heydər Əliyevdə təfəkkür tərzini yeni iş üsulu, səbir, dərin idrak, fikrindən dönməzlük, mürəkkəb, çoxşaxəli iş prosesində səhv etməmək vərdişini möhkəmlətməklə səciyyələnir. Dahi şəxsiyyətə xas olan müdriklik onun ən çətin və mürəkkəb vəziyyətdən çıxış yolu tapmasını şərtləndirmişdir. 1993-cü ilə qədər ümitsizlik şəraitindən çıxış yolu görməyən xalqın ümidgahı gəldi və ölkəmizin bütövlüyü üçün təhlükə qısa müddətdə aradan qaldırıldı, əmin-amanlıq və sabitlik yarandı. Dövrümüzün görkəmli siyasətçisi, Ümummilli Lider Heydər Əliyev xaricdən gələn təhlükələri aradan qaldırmaq, müstəqilliyimizi, suverenliyimizi qoruyub saxlamaqdan ötrü ilk növbədə qonşu dövlətlərlə – İran, Rusiya, Gürcüstan, Qazaxıstan, Türkiyə ilə əlaqələri bərpa və inkişaf etdirməyə üstünlük verdi.

1994-cü il sentyabrın 20-də Bakıda Güllüstan sarayında Xəzərin Azərbaycan sektorundakı “Azəri”, “Çıraq”, “Günəşli” yataqlarının dərin su qatlarındakı neftin birgə işlənməsi haqqında “məhsulun pay bölgüsü” tipli müqavilə imzalandı. Müqavilə öz tarixi, siyasi və beynəlxalq əhəmiyyətinə görə “Əsrin müqaviləsi” adlandı, təxminən 400 səhifə həcmində və 4 dildə öz əksini tapdı. “Əsrin müqaviləsi”ndə dünyanın 8 ölkəsinin (Azərbaycan, ABŞ, Böyük Britaniya, Rusiya, Türkiyə, Norveç, Yaponiya və Səudiyyə Ərəbistanı) 13 ən məşhur neft şirkəti (Amoko, BP, MakDermott, Yunokal, ARDNŞ, LUKoyl, Statoyl, Ekson, Türkiyə Petrolları, Penzoyl, İtoçu, Remko, Delta) iştirak etdi. Bununla da “Yeni neft strategiyası” və doktrinası uğurla həyata keçirilməyə başlandı və Bakı–Tbilisi–Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin çəkilişi reallaşdı. Azərbaycan getdikcə təhlükələrdən xilas oldu, möhkəmləndi, inkişafa başladı və ucaldı.

İndi şəərəfli tariximizə çevrilən 90-cı illəri xatırlayanda görürük ki, xalqımız həqiqətən çox çətin və ağır bir dövr yaşayıb. Milli iftixarımız olan Heydər Əliyevin Vətənə dönməsi xalqımızı böyük fəlakətdən xilas etdi. Heydər Əliyevin Naxçıvanda deputat seçilməsi, Ali Məclisin sədri kimi fəaliyyətə başlaması cərəyan edən hadisələrin inkişafına və səmtini dəyişməsinə ciddi təsir etdi. Vəziyyətin təhlükəli həddə çatdığı 1993-cü ildə azərbaycanlıların yeganə ümid yeri Heydər Əliyev idi. Onu digər şəxsiyyətlərdən fərqləndirən bir cəhət də bütün həyatı boyu xalqının dəstəyini qazanması, sevlməsi olmuşdur. Bu mənada Heydər Əliyev xoşbəxt insan idi. O, ölkədə əhali tərəfindən daim təqdir edilən, sevilən və dəyərləndirilən bir dövlət başçısı olmuşdur. Biz açıq söyləməliyə ki, Azərbaycan xalqı bütün dövrlərdə onu qorumuş və sevmişdir [1, s.6-7].

Heydər Əliyev böyük tarixi şəxsiyyətdir. Şəxsiyyət haqqında söz deməyin məsuliyyətini də anlamaq, dərk etmək lazımdır. Çünki bu böyük insan barədə ayrıca məqalə və ya kitab yazanacan

onun həyatı, fəaliyyəti, şəxsiyyətinin görünən və görünməyən dərinlikləri, zəmanəsinin ictimai-siyasi əksliklərinin ən incə məqamları öyrənilməlidir. Haqqında yazılan əsərin səviyyəsi, heç olmasa, özünə yaxın səviyyədə olmalıdır. Heydər Əliyev fenomeninin və epoxasının bəzi məqamları, xüsusilə ötən əsrin 80-ci illərin sonu 90-cı illərin əvvəlində şəxsiyyətə qarşı təxribatlar “proqramı” həyata keçiriləndə onun müdrikliyi, dözümlü, ləyaqəti, prinsipiallığı, əqidəsi, amalı göz önündə idi. Bu danılmaz həqiqəti onu sevənlər də, sevməyənlər də, onun tərəfdarları da, ona qarşı olanlar da təsdiq etməyə bilməz. Bu gün dünya miqyasında tanınmış siyasi xadim olan Heydər Əliyev Azərbaycanın geniş siyasi meydanına 1969-cu ildə çıxdı. Doğrudur, bu tarixdən neçə illər qabaq da Heydər Əliyev təhlükəsizlik xidmətlərində məsul vəzifələrdə çalışmış və o dövrün yazılmamış qanunlarına uyğun olmayan bir şəkildə Azərbaycanın Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin sədri də təyin olunmuşdur. Bu o dövr üçün ona görə uyğun deyildi ki, adətən müttəfiq respublikalarda bu vəzifəni yerli millətin nümayəndəsi deyil, başqa yerlərdən göndərilmiş, əsasən rus kadrlar tuturdu. DTK keçmiş rejimin ən qapalı idarələrindən biri idi və onun nəinki işçilərini, rəhbərlərini belə ictimaiyyət çox vaxt üzdən də tanımırdı. Yeri gəlmişkən, Heydər Əliyevin bu cəhətdən də məharətlə istifadə etdiyini yada salmaq istəyirəm. Mərkəzi Komitənin I katibi seçildikdən sonra ilk vaxtlar çox adamın üzdən tanımadığı Heydər Əliyev “Şah Abbas sayacağı” bazarları, dükanları gəzir, qanunsuzluqları, əli ayrıllıqları, pozuntuları özü öz gözləriylə əyani müşahidə edir və yerindəcə müqəssirin cəzasını verirdi. Belə faktlar əhalidə yeni ədalətli rəhbərin iş başına gəlməsi və hər cür ədalətsizliklərin kökünü kəsəcəyi haqqında söz-söhbətlərin geniş yayılmasına səbəb olurdu. Tezliklə respublikanın yeni rəhbərini hamı üzdən də tanımağa başladı və Heydər Əliyev qanun pozuntuları ilə mübarizəni başqa, daha geniş miqyaslarda davam etdirdi [2, s.4-13].

Heydər Əliyevin ölkə rəhbərliyinə gəlişi Azərbaycan tarixində yeni mərhələnin başlanğıcına çevrildi. Təhlükəsizlik strukturlarında görülən faydalı işlər respublika miqyasında davam etdirildi. Genişmiqyaslı fəaliyyət iki tərəfi əhatə edirdi: tələb olunan işlərin görülməsi və lazımlı işlərin görülməsi. Əslində, yaxın tariximizə nəzər salanda etiraf etmək zəruridir ki, tələb olunan işlər görüldəndə də lazımlı işlərin bu və ya digər dərəcədə gerçəkləşdirilməsinə cəhdlər göstərilirdi. Ən vacibi isə əksər hallarda birinci tərəfin ikinci tərəfə tabe etdirilməsi idi. Nəticədə Azərbaycan artıq mümkün ola biləcək zərbələrdən etibarlı şəkildə qorunmaqla yanaşı, ilk növbədə iqtisadi, sosial, siyasi, hərbi, elmi-mədəni sahələrdə əsaslı uğurlar qazandı. Milli şüurun gücləndirilməsi, milli ideyanın qeyri-rəsmi şəkildə formalaşaraq əqidə və inama çevrilməsində həlledici rola malik amillərin inkişafına rəvac verilməsi 1970-80-ci illərin əvvəllərinin ən böyük nailiyyəti və qələbəsi idi. Bu, azərbaycançılığın şüurlara yeridilməsinə, milli azadlıq və müstəqillik uğrunda mübarizə inamının bədii ədəbiyyatda, incəsənət və mədəniyyət nümunələrində, elmi əsərlərdə təbliğinə münbit şərait yaradırdı. Azərbaycan xalqı Azadlıq meydanına birdən-birə və təsadüfən çıxmamışdı. Xalq buna mənən, ruhən, əqidəcə artıq hazır idi. Tarixi qələbəyə hazırlıq 1970-ci illərdən başlamışdı. Tarix qələbələrin və məğlubiyyətlərin, qanlı-qadalı müharibələrin salnaməsidir. Salnamənin yazılması üçün tarix yaradılmalıdır. Dövlət rəhbəri olmaq vəzifədir, liderlik isə tələdir [3, s.5-6].

Ümumiyyətlə, siyasi lider anlayışının müxtəlif aspektləri mövcuddur. Bura adi siyasi liderlik,

milli liderlik, ümummilli liderlik və digər anlayışlar daxildir. Mahiyyətcə siyasi liderliyin hər bir növü olduqca çətin fəaliyyətdir. Çağdaş tarixi mərhələdə müstəqil dövlət quruculuğu prosesi kontekstində isə milli lider, ümummilli lider anlayışları özəl fəlsəfi, siyasi-nəzəri və praktiki məzmun kəsb edir. BMT-nin sənədlərində “millət” anlayışı “vətəndaş dövləti toplumu” anlayışı ilə sinonim kimi işlədilir. Bu mənada insanlar millət olmağı eyni bir dövlətə mənsubluğu ilə identifikasiya edirlər. Politoloqların fikrincə, bu səbəbdən müasir mərhələdə “dövlət millətçiliyi” anlayışına daha çox fikir verilir və vətəndaşın şüurunda “dövlət-millət” və “milli lider” anlayışları bir-birinin davamı kimi dərk edilir. Dövlətçilik və cəmiyyətin mövcudluğu üçün fundamental sayıla biləcək iki anlayışın millət və lider anlayışlarının vahid bir anlamda birləşməsi çox maraqlı və əhəmiyyətli hadisədir. Bu, o deməkdir ki, müasir mərhələdə müstəqil dövlətdə siyasi liderin milli lider olması mühüm şərtədir. Təcrübə göstərir ki, heç də hər bir siyasi lider milli lider səviyyəsinə yüksələ bilmir. Çünki milli liderliyin mühüm şərtlərindən biri ölkənin perspektivli və inandırıcı inkişaf kursunu topluma təklif etmək qabiliyyəti ilə sıx bağlıdır. Əgər lider həqiqətən millidirsə, o, dövlət başçısı olaraq dövlət institutlarının fəaliyyətini milli maraqların təmini kontekstində qurur və eyni zamanda, dövlətçiliyin inkişafına, toplumun təhlükəsizliyinin və rifahının təmininə xidmət edən siyasət həyata keçirir. Daha zəkali, uzaqgörən, iradəli və yüksək mənəvi keyfiyyətlərə malik milli liderlər isə ümummilli liderlik səviyyəsinə yüksələ bilirlər. Nümunə kimi Mustafa Kamal Atatürkü, Mahatma Qandini, Şarl de Qolu, Heydər Əliyevi və başqalarını göstərə bilərik. Eyni zamanda, ümummilli liderliyin fəlsəfi və politoloji meyarlarını tam müəyyən etmək çox çətinədir. Hətta XX əsrin görkəmli politoloqlarından olan J.Blondel etiraf etmişdir ki, bu vəzifənin öhdəsindən gəlinməmişdir. Burada vəziyyəti mürəkkəbləşdirən məsələlərdən biri hər bir toplumun özünəməxsus liderlik anlayışının mövcudluğu və həmin əsasda “uğurlu lider kimdir?” sualına birmənalı cavabın olmaması ilə bağlıdır. Müasir fəlsəfə və politologiyada liderlik haqqında mövcud olan fikirlərin vurğuladığımız qisminin işığında Ümummilli Lider Heydər Əliyev və Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin dövlət başçısı və liderlik fəaliyyətinin politoloji dərkə olduqca maraqlı və əhəmiyyətli qənaətlər əldə etməyə imkan verir.

Bizim dövlətçilik tariximiz, dövlətçilik ənənələrimiz çox qədim və zəngindir. Ona görə də müstəqil dövlətimizi qurarkən biz dünya təcrübəsindən, ümumbəşəri dəyərlərdən bəhrələnməklə yanaşı, öz dövlətçilik ənənələrimizə söykənmiş, ondan istifadə etmişik. Bu ənənələr bu gün Azərbaycanda yaşadırlar, təkmilləşdirilir və inkişaf etdirilir. Milli dövlətçiliyimizin inkişafı və möhkəmlənməsində Heydər Əliyevin müstəsna xidmətləri olmuşdur [4, s.1-14].

Xalqımızın milli iftixarı, Ulu Öndər Heydər Əliyev milli birliyimizin zirvəsi və simvolu, dövrümüzün ən böyük azərbaycanlısı kimi dövlətimizin möhkəmlənməsində, vətəndaşların milli-dövlətçilik ideologiyası ətrafında birləşməsində müstəsna rol oynayan, xalqı arxasınca aparmağa qadir güclü siyasi sima idi. O, hər bir azərbaycanlıyı da məhz bu zirvədə, dünyanın hansı guşəsində yaşamasından asılı olmayaraq, özü kimi vətənpərvər görmək istəyirdi. Ulu Öndər Azərbaycanın ən ağır günlərində, xüsusilə, təhlükəli 1993-cü ildə xalqına və milli birliyə güvənmişdi. O, gələcəyimizə əmanət qoyduğu azərbaycançılıq ideologiyasının kökündə duran milli birliyin məhz mənəviyyatdan

bəhrələndiyini qeyd edirdi, “xalqı həmişə mənəviyyat birləşdirmişdir” ifadəsinin müəllifi idi. Bütün hallarda tarixə istinad edən Heydər Əlirza oğlu çox gözəl bilirdi ki, xalqın, millətin nicatı onun imanındır. Türk şairi Fazil Hüsni Dağlarca demişkən, uğrunda baş qoymağa inam, iman gərəkdir.

Vaxtilə Nəriman Nərimanov yazırdı: “Bir millət özünü tanımaz isə, özü ilə qeyrisinin fərfini düşünməyə qadir olmaz isə, xüsusi məsləkin dalınca yerləşə bilməz. Bu yolla yerləşə bilməz isə ümum müqəddəs məslək nə olmağını da düşünməz”. “Ümumi müqəddəs məqsədin” - milli ideologiyanın ilkin işlək bazasını yaratmaq üçün Heydər Əlirza oğlu əzilmiş hisslərin bərpasına başladı. O, xalqı özünə, keçmişinə, yaddaşına qaytardı, sabahına nikbinliklə baxmaq qətiyyəti verdi. Heydər Əliyevin milli siyasət doktrinasında vətənpərvərlik iki aspekti əhatə edirdi: birincisi, şovinizmə varmağa yol vermədən hər bir azərbaycanlının alovlu vətənpərvərə çevrilməsinə nail olmaq; ikincisi, xalqın vətəni şüurlu sevməsinə, daha doğrusu, tanıyaraq sevməsinə və Azərbaycanın dünyada tanınmasına nail olmaq [5, s.10-12].

Hər bir xalqın tarixi inkişafına nəzər salsaq, görürük ki, böyük uğurların əldə olunmasında, dünyada gedən intibah prosesində ölkələrin qabaqcıl pillələrdə qararlaşmasında liderlərin rolu həlledicidir. 15 oktyabr 2003-cü ildə Azərbaycan xalqı İlham Əliyevi prezident seçməklə Heydər Əliyevin siyasi kursuna səs verdi. Azərbaycan xalqı sülhün, əmin-amanlığın, tərəqqinin, inkişafın, quruculuğun və sabitliyin tərəfində olduğunu nümayiş etdirdi, ölkədə bu siyasətə alternativin olmadığını göstərdi. İlham Əliyev tək-cəsl varis olduğunu sübut etmədi. Eyni zamanda, ona qədər başlanan yolun davamı kimi ölkəni daha da inkişaf etdirdi, onun nüfuzunu artırdı, sabitliyi möhkəmləndirdi. Dövlət başçımız İlham Əliyevin prezident seçilməsi ilə güclü xalq, güclü dövlət, güclü lider vəhdəti müstəqil və müasir Azərbaycanın qüdrətinə çevrildi. 2003-cü il 15 oktyabr prezident seçkilərindən start götürən və zamanın axarında öz layiqli yerini tutan Azərbaycan dövləti bundan sonra da möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin uzaqgörən siyasəti və müdrik rəhbərliyi sayəsində daha da inkişaf edəcək və çiçəklənəcəkdir.

Xalqımızın Ümummilli Lideri, bütün dövrlərin ən böyük azərbaycanlısı Heydər Əliyevin müəyyən etdiyi mütərəqqi inkişaf strategiyasını və siyasi xəttini uğurla davam etdirən möhtərəm Prezidentimiz, Müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyev böyük xilaskarlıq missiyasını qətiyyətlə yerinə yetirməklə Vətən müharibəsində Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün, tarixi ədalətin bərpasına nail oldu. Xalqımızın qəhrəmanlıq salnaməsini yenidən yazan dövlət başçısının rəhbərliyi ilə müasir texnologiyalara yiyələnən, son nəsil silahlara sahib olan rəşadətli Ordumuz 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı düşməni diz çökdürüb, torpaqlarımızı işğalçılardan təmizləyib, 200 ildən bəri davam edən mifi və illüziyaları tamamilə məhv etdi. “Qarabağ Azərbaycandır!” həqiqətinin parlaq təzahürü olan və bu ilin sentyabr ayında 24 saatdan az müddətdə davam edən lokal xarakterli antiterror tədbirlərində Qarabağda yerləşən separatçıların başı əzildi, Ermənistanın torpaqlarımızdakı qeyri-qanuni hərbi birləşmələri məhv edildi. Bu qələbə suverenliyimizin tam bərpa edilməsi ilə tarixə əbədi qızıl hərfələrlə daxil oldu.

Ulu Öndərimiz, dünyanın böyük azərbaycanlısı Heydər Əliyev “Mən həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam” kəlmələri ilə Azərbaycan və azərbaycanlı ifadələrinə yeni məzmun, yeni çalar verdi. Bir azərbaycanlı kimi məhz milli birliyimizi qorumaqla, müqəddəs

azərbaycançılıq ideologiyası ətrafında birləşməklə Ümummilli Liderimiz, xalqımızın milli iftixarı, böyük öndərimiz Heydər Əliyevin əmanəti olan demokratik, suveren Azərbaycan dövlətini Müzəffər Ali Baş Komandan, cənab Prezident İlham Əliyevin ətrafında sıx birləşərək yaşadacağımıza, onu özümüzdən sonra gələcək nəsillərə mükəmməl, inkişaf etmiş, möhkəmlənmiş, qüdrətli bir dövlət kimi ötürə biləcəyimizə əminik.

ƏDƏBİYYAT

1. B.Budaqov. Heydər Əliyev fenomeni. II nəşr. Bakı: 2002, 136 səh.
2. H.Orucov. Heydər Əliyev işığı - İpək yolu. Bakı: 2000, 242 səh.
3. H.Orucov. Heydər Əliyev və Azərbaycanda milli siyasət. Bakı: 2001, 340 səh.
4. R.Mehdiyev. XXI əsrdə milli dövlətçilik. Bakı: 2003, 248 səh.
5. N.Aqşova, S.Abdullayev. Heydər Əliyev və Azərbaycan. I hissə. Bakı: 2006, 224 səh.